

Filosofie, și Economie

SENSURI ALE UTILITĂȚII ÎN ȘTIINȚELE SOCIOUMANE

Vasile Macoviciuc

coordonator

et
in
ARCADIA
ego

Filosofie și Economie

3

SENSURI ALE UTILITĂȚII ÎN ȘTIINȚELE SOCIOUMANE

Colecția „*Et in Arcadia ego*” apare sub egida
Centrului de Cercetări al Departamentului de Filosofie și Științe Socioumane,
Academia de Studii Economice din București.
Tema lucrării „*Filosofie și Economie. Sensuri ale utilității în științele socioumane*”
face parte din Planul de cercetare [2016, 2017].

Colegiul științific:

Acad. Alexandru Surdu
Prof. univ. dr. Vasile Macoviciuc
Conf. univ. dr. Loredana Cornelia Boșca – coordonator
Conf. univ. dr. Sergiu Bălan
Conf. univ. dr. Ștefan Dominic Georgescu
Conf. univ. dr. Octavian Rujoiu
Dr. Mona Mamulea – CS II
Drd. Ovidiu Gelu Grama – CS

CENTRUL DE CERCETĂRI
AL DEPARTAMENTULUI DE FILOSOFIE
ȘI ȘTIINȚE SOCIOUMANE
ACADEMIA DE STUDII ECONOMICE DIN BUCUREȘTI

INSTITUTUL DE FILOSOFIE
ȘI PSIHLOGIE
„CONSTANTIN RĂDULESCU-MOTRU”
ACADEMIA ROMÂNĂ

Filosofie și Economie

3

SENSURI ALE UTILITĂȚII ÎN ȘTIINȚELE SOCIOUMANE

Vasile Macoviciuc

coordonator

Colecția

Et in Arcadia ego

Editura ASE

București, 2017

ACADEMIA DE STUDII ECONOMICE DIN BUCUREȘTI

Copyright © 2017, Editura ASE

Toate drepturile asupra acestei ediții sunt rezervate editurii.

Editura ASE

Piața Romană nr. 6, sector 1, București, România

cod 010374

www.ase.ro

www.editura.ase.ro

editura@ase.ro

Referenți științifici:

Conf. univ. dr. Loredana Cornelia Boșca

Conf. univ. dr. Ștefan Dominic Georgescu

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Filosofie și Economie : Sensuri ale utilității în științele socioumane /

coord.: Vasile Macoviciuc. – București : Editura ASE, 2017

Conține bibliografie

ISBN 978-606-34-0180-0

I. Macoviciuc, Vasile (coord.)

1

33

Motto:

„Cel care visează nu-i este superior omului practic din pricină că visul ar fi superior realității. Superioritatea visătorului rezultă din faptul că a visa este mai practic decât a trăi și fiindcă visătorul extrage din viață o plăcere mai vastă și mult mai diversă decât omul de acțiune. Cu alte cuvinte, mai clare și mai directe: adevăratul om de acțiune e visătorul.

Dat fiind faptul că viața este în esența ei o stare mentală și că tot ceea ce facem sau gândim are valoare în ochii noștri numai dacă noi înșine îl considerăm valid, valorizarea ei depinde de noi. Visătorul este de fapt un emițător de bancnote, iar bancnotele emise de el au tot atâta valoare în cetatea spiritului său ca bancnotele din realitate. Ce importanță are dacă bancnotele din sufletul meu nu sunt niciodată convertibile în aur, dacă nu se găsește niciodată aur în alchimia fictivă a vieții?”

[Fernando Pessoa, *Cartea neliniștirii*, Ediția Richard Zenith, Traducere din portugheză, prefață și note de Dinu Flămând, Editura Humanitas Fiction, 2010, p. 125].

Cuprins

Cuvânt înainte	11
I.	
<i>Alexandru Surdu</i> Teoria economică a lui Anghel Rugină. Între utilitate și necesitate	15
<i>Alexandru Boboc</i> Pragmatică și comunicare «Pragmatic turn» în gândirea contemporană	20
<i>Grigore Georgiu</i> Sensuri variabile ale utilității în relația dintre valori-mijloc și valori-scop	35
<i>Viorel Cernica</i> Judecăți comune și prejudecăți filosofice despre utilitate	47
<i>Marin Dinu</i> Temeiul prezumtiv al raționalității economice. Nălucile metafizicii în științele postmoderne	64
<i>Loredana Cornelia Boșca</i> „Utilitatea” și deficiențele studiilor actuale despre antropologia/antropologiile islamului	85
<i>Ovidiu Nicolescu</i> Multiplele valențe economico-sociale ale managementului	112
<i>Sergiu Bălan</i> Comportamentul economic și ideea de utilitate	153
<i>Valentin Cojanu</i> Deliberarea morală în valorizarea inter-temporală	166
<i>Viorel Vizureanu</i> Elemente pregătitoare pentru o regândire a mobilității în societatea contemporană	180
<i>Adrian-Paul Iliescu</i> Utilitarismul și limitele aplicării sale	188

II.

Henrieta Anișoara Șerban

„În buna companie a capitalului social”: utilitate și idealism207

Adrian Lesenciuc

Calea europeană - corolar al deschiderii culturale românești.

Valori locale sub administrare comună226

Dragoș Bițu

Abordarea utilitaristă asupra interesului public239

Alexandrina Deaconu, Lavinia Rașcă, Cătălina Radu

Caracterul dual al utilității intraprenoriatului în România250

Vasile Deac, Cosmin Dobrin, Adriana Dima, Florin Alexandru Dună

Utilitatea percepută de clienți – aspect esențial

în managementul afacerilor264

Camelia Crișan

Corporația, rețeaua socială și postcapitalismul.

O poveste cu final deschis281

Ștefan-Dominic Georgescu

Adevărul-utilitate. De la teoria cunoașterii la etică și economie290

Octavian-Dragomir Jora, Mihaela Iacob

Agorele (și bazarurile) ideilor – între utilitate și (ne)prețuire299

Mariana Nicolae

In-utilitatea comunicării științei în lumea globală?313

Corina Rădulescu

Ipostaze ale utilului în artă325

Vlad Roșca

Utilitatea emoțională a jocului sportiv pentru suporteri337

Cătălin-Emilian Huidumac-Petrescu, Alexandru Cătălin Popa

Uniunea Europeană în pierdere de viteză?346

Gabriela Rusu-Păsărin

Utilitate și gratuitate în obiceiurile ceremonialurilor existențiale359

III.

Gabriela Pohoăță

Încotro filosofia, astăzi?375

Constantin Stoenescu

Analiză filosofică și filosofie analitică382

Cuprins

<i>Valentin Mureșan</i> Este Mill un utilitarist biografic ce nu ignoră integritatea?	396
<i>Titus Lateș</i> Peirce și conceptul de utilitate marginală	408
<i>Viorella Manolache</i> „Esposito cu Nancy”: utilitatea în-comun-ului	419
<i>Sebastian Grama</i> Semnificantul și ... <i>restul e TĂCERE</i> - sau: \exists liniște -	430
<i>Dragoș Popescu</i> În jurul conceptului de utilitate, dintr-o perspectivă hegeliană	439
<i>Claudiu Baci</i> Observații privind formalismul moralei kantiene	450
<i>Radu Uszkai</i> Raționalitate și utilitate la Robert Nozick: între evoluționism și funcționalism	458
<i>Lucia Ovidia Vreja</i> Anti-utilitarismul lui Émile Durkheim și relația individ-societate	476
<i>Ionuț Anastasiu</i> Paradigma funcționalistă în științele sociale: problema schimbării și a echilibrului social la Vilfredo Pareto	486
<i>Teodor Vidam</i> Intercondiționarea dintre metafizică, etică și o deschidere în teologia revelată	495
<i>Mihai D. Vasile</i> Utilitate și comerț la Sfântul Augustin	507
<i>Mihai Popa</i> Morală personalismului energetic. Vocație spre folosul comunității omenești	512
<i>Ilie Pinte</i> Mircea Florian despre valoare și utilitatea filosofiei	518
<i>Vasile Macovicu</i> D. D. Roșca despre temeiul valorilor spirituale și „mitul utilului”	527

Cuvânt înainte

Proiectul de cercetare cu denumirea generică *Filosofie și Economie* a început în anul 2015 și, până în prezent, s-a concretizat prin cele două volume deja publicate în Editura ASE, având ca subtitlu *Teme și realități contemporane* și, respectiv, *etică și raționalitate economică*. Acest al treilea tom – care are ca nucleu teoretic *Sensuri ale utilității în științele socioumane* – apare – la fel ca și cele anterioare – în prelungirea unei îndelungate și fructuoase colaborări între membrii Departamentului de Filosofie și Științe Socioumane din Academia de Studii Economice – organizați, din 2015, și în formula unui Centru de Cercetări – și cercetători ai Institutului de Filosofie și Psihologie „Constantin Rădulescu-Motru” al Academiei Române, condus de Acad. Alexandru Surdu, actual Vicepreședinte al Academiei Române. Colaborarea a fost înlesnită și de faptul că unii dintre membrii acestui departament au și calitatea de cercetători ai institutului menționat. De altfel, majoritatea membrilor Departamentului de Filosofie și Științe Socioumane colaborează sistematic la volume și reviste editate sub egida Institutului de Filosofie și Psihologie „Constantin Rădulescu-Motru”, implicându-se în teme de cercetare fundamentală care fac obiectul unor preocupări științifice comune pe termen lung.

Tema generală propusă reflecției este de o evidentă actualitate, pentru simplul motiv că trăim într-o lume structurată de un adevărat cult al utilității, de mitul atotputerniciei pieței și idealul lui *homo aconomicus*; tocmai de aceea considerăm că propunerea tematică a reușit să stimuleze inițiative de cercetare și de colaborare ale unor specialiști din cele mai deosebite domenii, astfel încât să se obțină – fără vreun plan inițial precis în detalii – un relief coerent, mozaicat, neînhibat, al zonelor de confluență și comunicare ce pot constitui direcții încurajatoare pentru viitoare proiecte teoretice inter-, pluri- și transdisciplinare. De aceea, ni se pare semnificativ faptul că numeroase studii sunt semnate de cadre didactice din Academia de Studii Economice, din

Universitatea București sau din alte instituții de învățământ superior sau de cercetare, urmărindu-se armonizarea cercetării specializate cu interogații deschise către perspective complementare și către reflecția de tip filosofic.

Textele volumului reușesc o imagine caleidoscopică a ipostazelor utilității în sfera specifică a practicilor economice – fie acestea productive, de piață, marketing, management, publicitate etc. – din perspectiva consecințelor asupra ființei umane în integralitatea sa. În prelungire firească, sunt relevate multiple alte fațete valorice ale utilității: în morală, artă, ceremonialuri tradiționale, spectacole și competiții sportive ș.a.m.d. Fiecare domeniu al vieții sociale își are criteriile specifice de stabilire a utilității, astfel încât există o varietate calitativă a formelor de utilitate – dispuse între accepțiunile strict economice și situațiile în care este evidentă utilitatea unor bunuri, creații și activități inutile, gratuite, lipsite – prin însăși natura lor – de o finalitate pragmatică.

Din punct de vedere filosofic, se pledează pentru o ierarhie axiologică în care utilitatea este tratată ca mijloc în vederea împlinirii altor valori, de ordin spiritual și cu implicare nemijlocită în viața cotidiană a oamenilor. Primatul valorilor utilității în sistemul valorilor vieții este serios pus sub semnul întrebării, distanțările critice interogându-se în privința legitimității și legitimității sale morale. Semnificativă, în acest sens, este încercarea de a releva temeiurile spirituale care fac posibile și motivează efectiv sensurile imediat-pragmatice ale utilității, precum și investigarea criteriilor și etaloanelor utilității din perspectiva raporturilor complexe dintre simbolic și instrumental în civilizația contemporană.

Vasile Macoviciuc